

Uputstvo za pripremu Glavnog dokumenta mjesta proizvodnje (*Site Master File*)

1. Uvod

1.1 Glavni dokument mjesta proizvodnje (*Site Master File*) priprema proizvođač lijeka i ona sadrži specifične informacije o politici upravljanja kvalitetom i aktivnostima na mjestu proizvodnje, sprovedenim operativnim aktivnostima proizvodnje i/ili kontrole kvaliteta operativnih aktivnosti proizvodnje lijeka koje se obavljaju na navedenom mjestu proizvodnje, kao i sa njima povezanih operacija koje se obavljaju u susjednim i bliskim pogonima. Ako se na navedenom mjestu proizvodnje obavlja samo dio proizvodnje, u Glavnom dokumentu mjesta proizvodnje opisuju se samo te operativne aktivnosti, npr. na primjer analiza, pakovanje, i dr.

1.2. Glavni dokument mjesta proizvodnje koji se podnosi Institutu pruža jasne informacije o aktivnostima proizvođača koje su u vezi sa GMP koje mogu da budu korisne za opšti nadzor i efikasno planiranje i sprovođenje GMP inspekcije.

1.3. Glavni dokument mjesta proizvodnje sadrži adekvatne informacije i ukoliko je moguće, ne prelazi 25-30 strana sa priložima. Umjesto narativa, poželjnije je koristiti jednostavne planove sa crtežima ili šematske prikaze. Glavni dokument mjesta proizvodnje, uključujući priloge je mora da bude čitljiv kada je odštampan u A4 formatu.

1.4 Glavni dokument mjesta proizvodnje je dio dokumentacije sistema upravljanja kvalitetom proizvođača koji se redovno ažurira. Glavni dokument mjesta proizvodnje sadrži broj izdanja, datum stupanja na snagu i datum kada mora da bude revidiran. Ovaj dokument se redovno pregleda da se obezbijedi da je ažuran i da predstavlja trenutne aktivnosti. Svaki prilog može da ima sopstveni datum stupanja na snagu, da bi se dozvolila mogućnost nezavisnog ažuriranja.

2. Cilj

Ovo Uputstvo je vodič za proizvođače lijekova za izradu Glavnog dokumenta mjesta proizvodnje koje koristi i Institut za planiranje i sprovođenje GMP inspekcije.

3. Područje primjene

Ovo uputstvo se primjenjuje na pripremu i sadržaj Glavnog dokumenta mjesta proizvodnje. Proizvođači poštuju zahtjeve propisane zakonom kojim se uređuju lijekovi i podzakonskih propisa za sprovođenje tog zakona u pogledu sadržine i obaveznosti pripreme Glavnog dokumenta mjesta proizvodnje.

Ovo uputstvo se primjenjuje na sve vrste proizvodnih operativnih aktivnosti, kao što su proizvodnja, pakovanje i obilježavanje, testiranje, ponovno stavljanje naljepnice i ponovno pakovanje svih vrsta lijekova. Ovo uputstvo može da se koristi i za pripremu Glavnog dokumenta mjesta proizvodnje ili odgovarajućeg dokumenta Ustanova za krv i tkiva i proizvođača aktivnih farmaceutskih supstanci (*API*).

4. Sadržaj Glavnog dokumenta mjesta proizvodnje

Za formu koja se koristi vidjeti aneks u prilogu.

ANEKS: SADRŽAJ GLAVNOG DOKUMENTA MJESTA PROIZVODNJE (SITE MASTER FILE)

1. OSNOVNE INFORMACIJE O PROIZVOĐAČU

1.1 Kontakt podaci/informacije

- naziv i zvanična adresa proizvođača;
- naziv i puna adresa mjesta proizvodnje, za sve objekte i proizvodne jedinice locirane na mjestu proizvodnje;
- kontakt podaci proizvođača, uključujući broj telefona osobe za 24-časovni kontakt u slučaju defekta lijeka ili povlačenja;
- identifikacion broj mjesta proizvodnje, npr. *GPS* podaci ili drugi sistem određivanja geografskog položaja, Broj mjesta (jedinstveni identifikacioni broj obezbijeđen od Dun & Bradstreet) iz Univerzalnog sistema numerisanja podataka (D-U-N-S Number, *Data Universal Numbering System*)¹.

1.2 Odobrene aktivnosti proizvodnje lijeka na mjestu proizvodnje

- kopija važeće dozvole za proizvodnju izdate od Instituta kao Prilog 1; ili, ako je primjenjivo upućivanje na EudraGMP bazu podataka. U slučaju kada nadležni organ ne izda dozvolu za proizvodnju, to se navodi u ovoj tački;
- sažet opis proizvodnje, uvoza, izvoza, distribucije i drugih aktivnosti odobrenih od Instituta i nadležnih organa u inostranstvu sa odobrenim farmaceutskim oblicima/aktivnostima; ako nijesu obuhvaćene dozvolom za proizvodnju;
- vrsta lijekova koji se trenutno proizvode na tom mjestu proizvodnje (kao Prilog 2);
- spisak svih GMP inspekcija mjesta proizvodnje u posljednjih pet godina, sa datumima i nazivom/zemljom nadležnog organa koji je izvršio inspekciju. Ako je dostupan prilaže se primjerak važećeg GMP sertifikata (kao Prilog 3) ili upućivanje na EudraGMP bazu podataka.

1.3 Ostale proizvodne aktivnosti koje se obavljaju na mjestu proizvodnje

- opis aktivnosti koje nijesu proizvodnja lijekova na mjestu proizvodnje, ako postoje.

2. SISTEM UPRAVLJANJA KVALITETOM PROIZVOĐAČA

2.1 Sistem upravljanja kvalitetom proizvođača

- kratak opis sistema upravljanja kvalitetom koji vodi kompanija i upućivanje na korišćene standarde;
- odgovornosti povezane sa održavanjem sistema upravljanja kvalitetom, uključujući viši menadžment;
- podaci o aktivnostima za koje je mjesto proizvodnje akreditovano i sertifikovano, uključujući datume i sadržaj akreditacija i nazive akreditacionih tijela.

2.2 Procedura puštanja gotovog lijeka u promet

- detaljan opis zahtjeva u pogledu kvalifikacija (obrazovanje i radno iskustvo) ovlašćenog(ih) lica/kvalifikovanog(ih) lica odgovornog za odobravanje serije i puštanje lijeka u promet;
- opšti opis procedure odobravanja serije i puštanja lijeka u promet;

---

¹ upućivanje na D-U-N-S je zahtijevano za Glavne dokumente mjesta proizvodnje podnijete nadležnim organima EU/EEA za mjesta proizvodnje van EU/EEA.

- uloga ovlaštenog/kvalifikovanog lica u određivanju karantina i puštanju gotovog lijeka, kao i u procjeni usaglašenosti sa dozvolom za lijek;
- međusobni odnos Ovlaštenog lica/Kvalifikovanog lica ako je uključeno više Ovlaštenih lica/Kvalifikovanih lica;
- izjava o primjeni kontrolne strategije koja primjenjuje Procesnu analitičku tehnologiju (*PAT*) i/ili Puštanje u realnom vremenu ili Parametarsko puštanje.

2.3 Upravljanje dobavljačima i povjerenim aktivnostima

- kratak sažetak uspostavljanja/znanja o lancu nabavke i programa eksterne provjere;
- kratak opis sistema kvalifikacije primalaca ugovora, proizvođača aktivnih farmaceutskih supstanci (*API*) i drugih dobavljača kritičnog materijala;
- mjere koje se preduzimaju da se obezbijedi da su proizvedeni lijekovi usaglašeni sa TSE (Smjernice za transmisivnu spongiformnu encefalopatiju);
- usvojene mjere u slučaju sumnje ili identifikacije pronevjerenih/falsifikovanih lijekova, proizvoda u *bulk* (npr. neupakovane tablete), aktivnih farmaceutskih supstanci ili pomoćnih supstanci (ekscipijensa);
- podatak o upotrebi spoljnje naučne, analitičke ili druge pomoći u vezi sa proizvodnjom i analizom;
- spisak svih ugovornih proizvođača i laboratorija sa adresama i kontakt podacima i šematski prikaz lanca nabavke za povjerene aktivnosti proizvodnje i kontrole kvaliteta, npr. sterilizacija primarnog pakovnog materijala za aseptične procese, testiranje polaznog materijala itd, prilaže se kao Prilog 4;
- kratak pregled odgovornosti podijeljenih između davaoca i primaoca ugovora u pogledu usaglašenosti sa dozvolom lijek (ako nijesu obuhvaćeni tačkom 2.2).

2.4 Upravljanje rizikom kvaliteta (*Quality Risk Management, QRM*)

- kratak opis *QRM* metodologije koju primjenjuje proizvođač;
- obim i fokus *QRM*, uključujući kratak opis svih aktivnosti koje se obavljaju na korporativnom i lokalnom nivou. Navodi se svaka primjena *QRM* sistema da bi se procijenila kontinuiranost nabavke.

2.5 Pregled kvaliteta proizvoda

- kratak opis metodologija koja se koristi.

3. ZAPOSLENI

- organizaciona šema koja prikazuje međusobne odnose pozicija/zvanja za menadžment kvaliteta, proizvodnju i kontrolu kvaliteta u Prilogu 5, uključujući viši menadžment i Kvalifikovano(a) lice(a);
- broj zaposlenih u upravljanju kvalitetom, proizvodnji, kontroli kvaliteta, skladištenju i distribuciji.

4. PROSTORIJE I OPREMA

4.1 Prostorije

- kratak opis fabrike; površina mjesta proizvodnje i spisak zgrada. Ako je proizvodnja za različita tržišta, npr. lokalno, EU, USA itd, obavlja u različitim zgradama na mjestu proizvodnje, zgrade se nabrajaju sa podatkom o predodređenom tržištu (ako nije navedeno u tački 1.1);

- jednostavan plan ili opis zona proizvodnje sa razmjerom (arhitektonski ili tehnički crteži nijesu zahtijevani);
- Tlocrti (*lay-out*) i dijagrami toka proizvodnih zona (kao Prilog broj 6), sa prikazom klasa čistoće prostorija i razlike u pritisku između susednih zona i navođenjem proizvodnih aktivnosti u zonama (npr. miješanje, punjenje, skladištenje, pakovanje itd.);
- Tlocrti (*lay-out*) magacina i skladišnih zona sa označenim posebnim zonama za skladištenje i rukovanje visoko toksičnim, opasnim i senzibilizirajućim materijalima, ako je primjenljivo;
- kratak opis posebnih uslova skladištenja ako je primjenljivo, a nije navedeno u tlocrtima (*lay-out*).

4.1.1 Kratak opis sistema za grijanje, ventilaciju i hlađenje vazduha (*HVAC*)

- načela za određivanje dovoda vazduha, temperature, vlage, razlike pritiska i brzine izmjene vazduha, politika recirkulacije vazduha (%).

4.1.2 Kratak opis sistema za vodu

- kvalitet vode koja se proizvodi;
- šematski prikaz sistema u Prilogu 7.

4.1.3 Kratak opis ostalih relevantnih pomoćnih sistema, kao što su sistemi za paru, komprimovani vazduh, azot itd.

4.2 Oprema

4.2.1 Spisak glavne opreme za proizvodnju i kontrolu kvaliteta sa navedenim kritičnim djelovima opreme obezbjeđuje se u Prilogu 8.

4.2.2 Čišćenje i sanitizacija

- kratak opis metoda čišćenja i sanitizacije kontaktnih površina proizvoda (npr. ručno čišćenje, automatizovani sistem čišćenja na mjestu "*clean-in-place*" i sl.).

4.2.3 Kompjuterizovani sistemi kritični za GMP

- opis kompjuterizovanih sistema kritičnih za GMP (osim opreme specifičnih programabilnih logičkih kontrolera (*Programmable Logic Controllers, PLC*)).

5. DOKUMENTACIJA

- Opis sistema dokumentacije (npr. u elektronskom obliku i/ili papirnom obliku);
- Ako se dokumentacija i zapisi čuvaju ili arhiviraju van mjesta proizvodnje (uključujući i podatke farmakovigilance, ako je primjenljivo): spisak svih vrsta dokumentacije/zapisa, naziv i adresa mjesta čuvanja i prosječno vrijeme potrebno za povlačenje dokumentacije iz arhive.

6. PROIZVODNJA

6.1 Vrste proizvoda (može da se uputi na Prilog 1 i Prilog 2)

- vrste lijekova koje se proizvode uključujući:
  - spisak farmaceutskih oblika lijekova za humanu upotrebu i veterinarskih lijekova koji se proizvode na tom mjestu proizvodnje;

- spisak farmaceutskih oblika ispitivanih lijekova (*IMP*) koji se proizvode na tom mjestu proizvodnje za svako kliničko ispitivanje i ako se razlikuju od komercijalne proizvodnje, informaciju o proizvodnim zonama i osoblju;
- toksične ili opasne supstance kojima se rukuje (npr. sa jakim farmakološkim dejstvom i/ili senzibilizirajućim svojstvima);
- vrste lijekova koji se proizvode u namjenskim pogonima ili u kampanjskoj proizvodnji, ako je primjenljivo;
- primjene Procesne analitičke tehnologije (*Process Analytical Technology, PAT*), ako je primjenljivo: opšta izjava o relevantnoj tehnologiji i povezanim kompjuterizovanim sistemima.

6.2 Validacija procesa

- kratak opis opšte politika validacije procesa;
- politika u vezi prerade ili dorade lijeka.

6.3 Upravljanje materijalima i skladištenje

- aranžmani za rukovanje polaznim materijalima, materijalima za pakovanje, poluproizvodima (*bulk*) i gotovim proizvodima, uključujući uzorkovanje, karantin, puštanje i skladištenje;
- aranžmani za rukovanje odbijenim materijalima i proizvodima.

7. KONTROLA KVALITETA (*QC*)

- Opis aktivnosti Kontrole kvaliteta sprovedenih na mjestu proizvodnje u pogledu fizičkih, hemijskih, mikrobioloških i bioloških testiranja.

8. DISTRIBUCIJA, REKLAMACIJE, DEFEKTI LIJEKA I POVLAČENJA

8.1 Distribucija (dio za koji je odgovoran proizvođač lijekova)

- vrste (nosioci dozvole za promet na veliko, nosioci dozvole za proizvodnju i dr.) i lokacije (EU/EEA, USA itd) kompanija kojim se lijekovi šalju sa mjesta proizvodnje;
- opis sistemakorišćenog za potvrdu da je svaki kupac/primalac pravno ovlašćen da primi lijek od proizvođača;
- kratak opis sistema kojim se obezbjeđuju odgovarajući ambijentalni uslovi tokom tranzita, npr. kontrola i praćenje temperature;
- aranžmani distribucije lijekova i metode za održavanje sljedljivosti lijeka;
- mjere koje se preduzimaju za sprečavanje ulaska proizvedenih lijekova u nelegalan lanac snabdijevanja.

8.2 Reklamacije, defekti lijeka i povlačenja

- Kratak opis sistema za postupanje u slučaju reklamacija, defekta lijeka i povlačenja.

9. INTERNE PROVJERE

- Kratak opis sistema internih provjera sa fokusom na kriterijum za odabir zona tokom planirane provjere, praktični aranžmani i aktivnosti praćenja (*follow-up*).

Prilog 1	Primjerak važeće dozvole za proizvodnju
Prilog 2	Spisak proizvedenih farmaceutskih oblika uključujući <i>INN</i> ili uobičajeno Ime (ako je dostupno) korišćenih aktivnih farmaceutskih supstanci (<i>API</i>)
Prilog 3	Primjerak važećeg GMP sertifikata
Prilog 4	Spisak ugovornih proizvođača i laboratorija sa adresama i kontakt podacima i dijagram toka lanaca snabdijevanja za te povjerene aktivnosti.
Prilog 5	Organizacione šeme
Prilog 6	Tlocrti (<i>lay-out</i>) zona proizvodnje, uključujući tokove kretanja materijala i zaposlenih, opšti dijagram toka procesa proizvodnje za svaku vrstu proizvoda (farmaceutski oblik)
Prilog 7	Šematski prikaz sistema za vodu
Prilog 8	Spisak glavne proizvodne i laboratorijske opreme